

Glem ikke!

Udsnit af prospect fra 1805 efter postkort.
Præsto set fra Faksinge Skovvej ved Lundemosegård.

Indhold:	Side	Side
Redaktion & forening . . .	2	Glimt af de sidste hundrede
Kommende arrange-		år . . . Bodholdt – et familie-
menter		dynasti 7
2		En reise og et besøg i
Erik af Pommern.	3	Præstøe

**Præstø Lokalhistoriske Arkiv &
Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune**

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Styrelsen:

Formand: Søren Kæregaard
Arkivleder: Elsie Björklund
Næstform.: Frits Fabricius
Kasserer: Ole Fog
Medl.: Bent U. Mortensen,
Gurli Z. Nielsen, Knud Skovbæk
Kom.valgt: Niels True

Arkivets åbningstider:

Mandag kl. 17-19 &
1. lørdag i måneden
kl. 10.00 – 12.00
på Præstø bibliotek
Lindevej 45
tlf. 55 99 18 88

Lokalhistorisk Forening for Præstø Kommune

Bestyrelsen:

Formand: Bent U. Mortensen
Næstformand: Ole E. Hansen
Kasserer: Kim C. Pedersen
Sekretær: Steffen Lyng
Sørensen

Bestyrelsen i øvrigt:

Allan Capion
Foreningens repræsentant i arkivets
styrelse:
Ole E. Hansen
Suppleanter:

Udgivere:

Præstø Lokalhistoriske Arkiv &
Lokalhistorisk Forening for Præstø
Kommune

Redaktion:

Ansvarshav.: Bent U. Mortensen
Øvrige: Elsie Björklund, Ole E.
Hansen & Jens Bjerre Tybjerg.

Har du stof til bladet eller kommentarer til artiklerne, hører vi gerne fra dig. Ring til Bent U. Mortensen
55 99 17 55

– eller kig ind på arkivet!

Kommende arrangementer:

Torsdag den 6.6.2002: Forsommeraf-
tentur i Allerslev gamle by. Start fra
Allerslev kirke kl. 19.

Vedrørende arrangementer i efteråret kan der her kun oplyses, at vi atter har kontaktet bevaringsforeningen med det for øje at arrangere en fælles tur til et bevaringsværdigt historisk sted – ikke nødvendigvis i det nære miljø.

Vi sigter mod datoen søndag den 8. september.

Erik af Pommern

Margrethe er den sidste af Valdemarerne. Hun er datter af Valdemar Atterdag og lever fra 1353 til 1412. Det er altså Margrethe, der er rigets hersker den 2. marts 1403, da Præstø får købstadsstatus. Formelt er Erik af Pommern de danskes konge.

I 1363 10 år gammel bliver Margrethe gift med den norske kong Håkon VI Magnusson, der har regeret i Norge siden 1355. Det betyder konkret, at den tiårige Margrethe flytter til Oslo, hvor hun kommer til at bo i fæstningen Akershus. Her opdrages hun strengt sammen med Ingegerd, der er datter af Merete Ulfsdatter, der, som det fortælles, flittigt brugte riset over dem begge. Ingegerd bliver senere priorinde i birgittinerklostret i Vadstena.

Som 17-årig er det slut med barndommen og Margrethe føder sønnen Oluf. Det er en stærk 17-årig, der her i året 1370 træder i karakter og bliver voksen.

Mens hun venter sit barn sender hun et brev til sin mand kong Håkon, der er bortrejst. I dette brev trækker hun en række forhold

frem, som også fortæller en hel del om den der skriver brevet. Hun giver en drabsmand tilgivelse og viderebringer en undskyldning fra en rigsråd, der er kommet for sent til et møde. Hun har taget affære og regner med, at hun bakkes op af sin ægtemand.

Hun skriver videre: ”*Vide skal I min kære herre, at jeg og mine tjenere lider stor nød på mad og drikke, så at hverken de eller jeg får, hvad vi behøver. Og derfor beder jeg Jer, min kære herre, at finde en udvej til, at det kan bedres, så at ikke de, der er hos mig, skal skilles fra mig på grund af sult. Og beder jeg jer, at I skriver til Westfal (en tysk købmand), at han skal låne mig det, jeg måtte bede ham om og trænger til, og sig til ham, at I vil betale ham det, han låner mig.*”

Norge er et fattigt land på dette tidspunkt og brevet giver samtidig et tydeligt fingerpeg om, hvilken magtfuld dame det er, der her træder frem.

Seks år senere dør Valdemar Atterdag og hans barnebarn Oluf udråbes til konge i Danmark.

Margrethe er 23 år og sønnen som sagt 6 år gammel.

Hendes mand Håkon VI dør fire år senere i 1380, og hermed bliver Oluf konge i såvel Norge som Danmark i en alder af ti år, og Margrethe indsættes som hans formynder i begge riger.

Der går nu yderligere syv år og en ny tragedie rammer hende. Vi er i 1387, Margrethe er 34 år, og hendes søn Oluf dør kun 17 år gammel. Oluf dør på Falsterbo slot uden forudgående sygdom den 3. august kort før det årlige sildefiskeri tager sin begyndelse.

Margrethe handler hurtigt og adopterer sin søster Ingeborgs seksårige barnebarn - Henrik! Henriks far Varitslav er fyrste i Pommern, og da Henrik ikke er et godt kongenavn i Danmark, om døbes han til et navn man her i landet på den tid er mere fortrolig med - Erik. Han får så siden sit tilnavn og kaldes Erik 7. af Pommern.

I 1389 udråbes han til konge i Norge - i Danmark og Sverige i 1396, Han er født 1382 og er altså i en alder af 14 år konge over de tre riger under Margrethes kyndige formynderskab. Erik er en smuk ung mand - han

er lyshåret og meget adræt.

I 1402 dukker en mand ud af mørket og gør krav på kronen. Omgivet af et mindre hof kundgør han, at han er den forsvundne Oluf.

Der opstår naturligvis uro og rygter i lange baner. Fakta er, at den ca. 30-årige mand ligner den "rigtige" Oluf. Han røber også et utroligt kendskab til hoffets indre liv under Olufs opvækst. Kendte rygter om Margrethes drab på Oluf dukker op igen.

Margrethe henter den nye Oluf til Falsterbo, hvor han kommer under pinligt forhør.

En sandhed dukker frem. Godt nok ligner han Oluf. Han mangler vigtige fysiske kendetegn, han har glemt det danske sprog - måske p.g.a. langvarigt ophold i Tyskland? Han er stærkt fortrolig med hoffets liv og vaner på den tid.

Man finder frem til, at hans rigtige navn er Wolf. Endelig finder man frem til, at han er søn af Olufs amme. Flere beviser samler sig! Han er slet og ret en bedrager.

Enden på historien bliver, at den falske Oluf i Falstebo brændes levende på bålet den 28. september

1402 – altså fem måneder før Præstø gøres til Købstad. Begivenheder, der i øvrigt intet har med hinanden at gøre.

Formelt er Erik af Pommern konge i Danmark. Margrethe er ham dog en stærk formynder, og skønt han er 21 år, da Præstø får sine købstadsrettigheder, er det trods alt hende, der står bag og udformer strategien.

På sin første rejse i Norge får Erik af Pommern et formaningsbrev med fra Margrethe, der til fulde sætter tingene på plads og fortæller, hvem den egentlige herre er. Ikke helt tilfældigt tituleres Margrethe af Lübeckerne ”Fru Kongen”

Fra denne fyrstelige bog i takt og tone skal her citeres et lille uddrag: *Hver morgen skal kong Erik gå til gudstjeneste. Dagen igennem bør hans optræden være præget af, at han er genstand for alles blikke og opmærksomhed. Hvert ord skal være velovervejet, og aldrig må han lade følelserne løbe af med sig.*

I omgang med andre skal han være forekommende. . . . Men om nogen afæsker ham bestemte løfter, skal han med iagttagelse af alle høflighedens former vige

uden om en afgørelse. Trænger man ind på ham og forlanger noget skriftligt, må han ikke udfærdige pergamentbreve med hængende segl, men kun papirsbreve med påtrykt segl. De kunne nemlig til nød underkendes som ugyldige kladder. . . . Bliver han trængt op i en krog, skal han svare, at han hver dag venter sin fostermoder og vil rette sig efter hendes skøn.

I 1413 bisættes Margrethe i Roskilde Domkirke under pomp og pragt. Erik er her 30 år gammel og er en smuk og adræt mand. Han fremtræder som et ridderideal og begår sig særdeles fint ved hofferne - er dygtig til kunstfærdig konversation og vurderer højt sin værdighed og den enevældige magt, som han havde arvet efter sin fostermoder.

Med krigen om Slesvig, som det vil føre for vidt at referere her begynder på en måde Eriks nedtur.

Dog konsoliderer han handelen i Øresund i en lang kamp mod handelsstædernes indflydelse. De handlede ofte direkte med producenterne gennem såkaldte ulovlige havne uden for købstæderne. Erik påbegynder bygningen af Kronborgs forløber Krogen og

flytter Helsingør by nærmere til vandet. Han erhverver København af Roskildebispen, befæster Malmø og grundlægger en helt ny købstad Landskrona på Skånes vestkyst.

Efter mange op- og nedture ender Erik af Pommern med at frasige

sig kronen i Danmark. I Sverige afsættes han 1438. Han forbliver konge i Norge til 1442. Hans søstersøn Christoffer af Bayern indsættes i de tre riger i hhv. 1439, 1441 og 1442.

Erik 7. af Pommern dør 1459.
bm

Glimt af de sidste hundrede år af Præstøs historie:

Bodholdt – et familiedynasti.

På Abildhøjskolen i den ny kantine samledes tirsdag d. 23. april godt 60 mennesker for at høre, hvad vi havde fundet frem til om familien Bodholdt.

Første notits vi finder er en annonce i Præstø Avis fra 25. november 1858 i blad nr. 24. Ferdinand Bodholdt annoncerer efter syv bortkomne zinkplader med en vægt på 11 pd. Pladerne er bortkommet under transport fra København og det er fragtmændene fra Staureby, Peder Christian, der har tabt dem eller er blevet bestjålet for dem, mens han har gjort ophold på en kro. Turen er gået over Køge, oplyses det, og der udloves dusør til finderens.

Ferdinand Bodholdt har muligvis

efter hvad rygten fortæller haft til huse med sit værksted i Rottenborg et hus, – nu nedrevet – beliggende ved havnen bag Skipperkroen på hjørnet af Kittenstræde.

Ferdinand og hans hustru Marie får en række børn men oplever også, at tre af deres børn dør. De to næstældste inden for et år efter fødslen, men familien mister også en voksen dreng, der er kommet i lære som urmager.

Nummer fem i børneflokket fører firmaet videre og sætter sig tydelige spor i bybilledet på flere måder. I 1887 opkøber Hermann Hannibal Bodholt ejendommen – i dag – Adelgade 19 og opfører 1895 her en bygning i tre etager med butik i stuen. Ejendommen husede i mange år tandteknikker

Firma Bodholdts foretningsfacade ca. 1905.

Foto: Privat

Kamma Jørgensens forretning.

Firmaet er nu konsolideret og han annoncerer sig som blikkenslagermester og skiferdækker. I de følgende år er der fortsat behov for udvidelse. Hermann Bodholt opkøber de to naboejendomme og opfører nyt forhus til nr. 17 i 1910. Han opnår her en bredere facade, idet han indlemmer porten fra nr. 15 i ejendommen.

Bygningsmæssigt følger huset sig helt til ejendommen nr. 19 bl.a. med mansardtag, der pudsigt nok er beklædt med zink, som efterfølgende er malet grønt. Denne bygning får karnap ud mod gaden og murgesimser, der adskiller den

noget fra naboejendommen.

Hermanns søster Thora er også en kendt skikkelse i byen. I mange år er hun pedel på teknisk skole og opnår en høj alder af 85 år inden hun dør i 1943.

Hermann Bodholdt, der er gift med Ane, er medlem af byrådet og ved ægteparrets sølvbryllup i 1908 skænker de kirken to fornemt udførte indsamlingsbøsser i messing, der den dag i dag kan besigtiges i kirken.

Hermann og Ane Bodholdt får fire børn, hvoraf den ældste Emil, født 28.8.1889, går ind i faderens firma for senere at overtage det

En lille Hermann Bodholdt på køleren af en Ford T. Er han amerikaner?

og drive det til sin død 1959.

Yderlige to sønner får ægteparret – begge udvandrer til USA, den ene vist på baggrund af konflikt med faderen. Sidste barn i denne familie er Dagmar, der senere gifter sig og flytter til Hæslev.

Der eksisterer en række udmærkede billeder af Hermann og Ane og deres familie også fra senere, hvor de er blevet bedsteforældre.

I et album, vi fik lov at låne i arkivet dagen før foredraget fandtes en lang række interessante billeder, som de ovennævnte.

Desværre plumpede vi i, da vi prøvede at datere enkelte af bille-

derne. Ovenstående billede, der viser en camperende familie ved stranden, tolkede vi i farten til at være Ferdinand med kone og børn. Angiveligt er den lille dreng på billedet beskrevet med navnet Hermann, hvilket i et svagt øjeblik ledte os til at tro at faderen måtte være Ferdinand.

Drengen er med sikkerhed søn af en af de udvandrede brødre, som er hjemme på ferie eller på midlertidigt ophold i Danmark. Familien har senere bekræftet at en af de udvandrede sønner lod sin søn opkalde, og han bærer således navnet Hermann. Ved lidt mindre hastværk havde vi nok tidligere gennemskuet, at Ferdinand Bodholdt aldrig kunne opnå at være ejer af en Ford T, da han dør så

tidligt som i 1884. Undskyld for denne fejl!

Firmaet Bodholdt udbygges og drives med succes videre af tredje generation Lars Emil Jungdahl Bodholdt. Navnet Jungdahl får han efter sin bedstemor, der var døbt Marie Jungdahl.

Emil Bodholdt går i kompagniskab med sin fader og driver efter fadere ns død firmaet i kompagniskab med en uddannet installatør Emil Nielsen, ind til han indgår kompagniskab med sin søn, fjerde generation på Børge Hermann Bodholdt.

Firmaet er nu opbygget omkring blik- og rørarbejdet men har samtidig en ikke ubetydelig produktion af diverse metalprodukter. Aktiviteterne spænder fra gaslamper til gadebelysning i flere udformninger og karbidlamper samt en række prydenstande til foreliggende opgaver i branchen. Med kompagniskabet med Emil Nielsen går man tillige ind i arbejdet med elektriciteten.

Endnu tidligere inden elektriciteten kom til Præstø i 1926 eksisterer der et lille dieseldrevet elektricitetsværk i værkstedet hos firma Bodholt, en generator, der har den ene funktion, at levere strøm til biografen i Præstø, der på det på-

gældende tidspunkt har til huse i Adelgade nr. 30, hvor der nu er advokatkontor.

Ved mødet blev udstillet en række genstande, som velvilligt var stillet til rådighed af en række personer og af familien – genstande, der alle var produceret i firmaet eller indgik i firmaets produkter.

Blandt de udstillede genstande var tre karbidlamper til indendørs brug, én petroleumsstuelampe, én kammerstage af messing og tre udhamrede kobberpladebilleder med messingramme og blomsterrankemotiv.

En gæst, Karen Hansen, fremviste et lampeglas til en petroleumlampe med påført varemærke FB.

Endelig viste familien et meget smukt eksemplar af en kobbervase med insats også af kobber - Emils svendestykke efter udstået læretid.

Firmaet satser på den nye tid og fjerde generation, Børge Bodholdt, sættes i lære hos firmaet Thomas B. Thrige i Odense et velrenommeret dansk firma med en stor produktion af elmotorer.

Dermed er den store produktion af metalprodukter dømt til at svinde ind. I en lang årrække bibeholdes blikkenslagervirksomheden takket være blandt andet blikkenslagersvend Robert Petersen, som kom til at arbejde et helt livsforløb i firmaet fra han kom i lære i oktober 1929 som 16-årig til sin pensionering næsten 50 år senere.

Karakteristisk for tiden i den periode, hvor Emil Bodholdt leder firmaet er også de store byfester og fagenes optog. Med billeder udlånt af Poul Thorborg kunne et enkelt af disse flotte og velforberejede optog vises - netop et håndværkeroptog fra juli 1946. Blandt disse vognen med det arbejdende blikkenslagerværksted, hvor der samtidig er udstilling af moderne badeværelsesudstyr og funklende nye mælkejunger mens der klippes, bukkes og loddes i et fuldt udstyret blikkenslagerværksted på samme vogn.

Under mødeforløbet dukker interessante detaljer op. Jacob Pedersen, som i sin tid afsluttede sit sidste læreår hos GM på modsat side af Adelgade i forhold til firma Bodholdt, var med

til at foretage et stort eftersyn på Emil Bodholdts Chevrolet Master fra 1933. Motoren blev totalt skilt ad, da den skulle have slebet ventiler. Det var første gang i bilens liv at denne proces skulle gennemføres.

Det interessante i historien er Emil Bodholdts store interesse for processen og det samarbejde, der opstod mellem lærlingen Jacob og den distingverede let gråhårede og noble håndværksmester. Emil Bodholt forblev på værkstedet under hele processen og gik til hånde og tørrede af og hjalp til, fortalte Jacob Pedersen med begejstring.

Aftenen sluttede med en kort omtale af et eksempel på det dygtige arbejde femte generation, elinstallatør Hermann Bodholdt, havde udført. Vi viste en række billeder fra Præstø Kirke, hvorledes Hermann Bodholt på en særlig nænsom måde havde ført ledninger og kabler, da der i 1982 ved kirkens restaurering blev ændret ved installationen i kirken.

Denne indsats blev fra arkitekten og nationalmuseets folk fremhævet således, at man gennemførte en grundig gennemfotografering af projektet til fremlæggelse som eksempel ved andre kirkerestaureringer.

Endnu en overraskelse bød aftenen på. En god gammel kending i foreningen Preben Vang Jensen fik ordet og fortalte levende og spændende om sin læretid som elektriker hos firma Bodholdt, som indledtes 1. april 1948.

Under vejledning af Åge Nielsen indledte han sin læretid med at indlægge en fuld elinstallation i fire ejendomme i Dyrlev blandt andet i forældrenes ejendom, hvilket betød, at han fik kort til arbejde de første tre til fire måneder i sin læretid. En fuld installation tog omkring de fjorten dage.

Til arkivet afleverede Preben Vang Jensen tre A4-ark med en beretning om læretiden. Preben Vang har tidligere skrevet i Glem ikke. I blad nr. 2 fra 2000 fortæller Preben Vang om sine bedsteforældre, der på den tid

boede i Allerslev på Rekkendevej i et lille hus.

Morfaren er sadelmager og tapetserer og ikke mindst spillemand. En god levende fortælling, som måske er god at genopfriske her, hvor vi den 6. juni har sommeraftentur i Allerslev.

Det skal naturligvis også fremhæves, at aftenen blev indledt af Kaj Christiansen, der atter på udmærket måde ved hjælp af Erhards diapositiver tog os en tur med rundt i det gamle Præstø. Kaj synes, at han har vist disse billeder meget ofte i dette år - måske lidt for ofte.

Jeg finder dog stadig glæde ved at gense dem, og når man som jeg ikke er barnefødt her i byen, er disse billeder gode at have med på nethinden inden vi begynder os på rejse i det gamle Præstø. bm

Familien Bodholdt:
Hermann & Ane
med børnebørnene
Børge & Inger.
Stående Dagmar
bag Emil og Marie

En reise og et besøg i Præstøe 1811.

I en rejseskildning fra tiden lige efter 1800-tallets begyndelse skriver forfatteren Chr. Molbech i 1811 om sin rejse gennem Sjælland. Ganske som vore rejsefæller i sidste nummer af bladet er han på vej mod Møn. På vejen kommer han til Præstø, hvor han gør ophold et par dage inden han rejser videre.

Chr. Molbech karakteriseres som en sær lærd mand, som ofte virkede studs og vranten på andre mennesker. Han var sprogmand, bibliotekar, historiker, kritiker, professor, direktør for Det Kongelige Teater og meget andet. Som ung korresponderede han bl.a. med Kamma Rahbek. Han var opvokset i Sorø på Akademiet, hvor hans fader var professor.

Som ung søgte han ind på Det Kongelige Bibliotek, hvor en hovedopgave for ham var, at værne om de tekster biblioteket ejede. Var han menneskeforagter eller menneskesky? Han for-

trak at møde på arbejde, når biblioteket lukkede. Publikums interesser kom åbenlyst i anden række.

I kontrast til det oven for tegnede billede, elskede Chr. Molbech at vandre og i 1811 udgiver han bogen "Ungdomsvandringer i mit Fødeland". Molbechs rejsebog gjorde på den tid stor lykke og blev hurtigt udsolgt.

I 1812 rejser han til Sverige. Denne gang er det ikke som litterat på forstudier til en rejsebog men som spion for Frederik VI. Kongen udtrykker senere stor tilfredshed med Molbechs resultater.

En interessant og måske næsten kontroversiel person. Vi springer ind i rejsen, hvor Chr. Molbech netop har forladt Sparresholm:

Fra Sparresholm er Skovvei ind til Everdrup, en Kirkeby, der ligger midtveis imellem Gisselfeldt og Præstøe, omtrent halvanden Miil fra begge Steder. Neden for Everdrup faaer Landskabet et andet Udseende; Skoven ophører, høiderne tabe sig, og en vid Udsigt

aabner sig over store Sletter, der i Vest naae hen i mod de høie Bankestrækninger ved Møenstrup.

Meget overraskende er Synet, naar man paa denne Vei kommer til Stranden ved Tappernøje Kro, og med eet, efter den trættende Eensformighed, bliver oplivet ved en saa herlig og vid Udsigt, som den, man fra dette udmærket skønne Sted har over den dybe fra begge Sider skovhegnede Indvig, og videre ud over den store Havbugt, der indelukkes af Halvøen Fed, et lavt udyrket Hedeland, som danner en $\frac{3}{4}$ Miil lang og temmelig smal Jordtunge.

Veien gaar her et stort Stykke langs Stranden, som derefter taber sig for Øiet bag Skoven. Medens jeg sad fordybet i den skønne Udsigt, mærkede jeg ikke, at jeg blev kørt lige ud i Vandet. Ganske forundret spurgte jeg min Kiøresvend, en Bondeknøs, der endnu aldrig havde set den salte Sø, om han havde i Sinde at skyde Gienvei over Bugten? – Jeg sagde ham mine Tvivl om deres Lyst til at slukke Tørsten i Østersøen, hvilket de ogsaa efter et kort Forsøg opgav.

Ei fortrød jeg den lille Omvei, jeg gjorde for at see Præstøe, en By, hvis Beliggenhed hører til de skønneste, nogen Købstad paa Siælland har. Dog er det ikke saameget fra Byen selv, man bliver denne Skønhed vaer, som fra de Høider i Egnen, hvor man overseer den. Den ligger paa et lille Land, der forudm var en Ø (hvoraf Byens Navn) og endnu næsten er det; hvor der ikke er stort mere Rum, end det, Byens Huse, Gaarde og Haver indtage. Hele Byen bestaar kun af een evindeligt lang og yderlig slet brolagt Gade, i hvis østre Ende Kirken ligger. Den lange Raad af Huse heel igiennem omgierdede af tækkelige Haver, der sluttes af den ret anseelige Kirke, paa en næsten omflydt Landtunge, som fra Bugtens inderste Dyb strækker sig ud i Havet, og fra to Sider indsluttes af dens skovklædte Strande – dette danner en meget venlig og livelig Udsigt, som dog ej i Udstrækning eller Rigdom kan maales med Vordingborgs Omegn, hvis Beliggenhed jeg maa tilkende Prisen for enhver af de siællandske Kiøbstæders, jeg hidtil har seet.

Fra en Høide paa Præstegaardens Jorder, lige over Byen, oversaae jeg den først. Hr. Amtsprøbst

Præstø Torv med Centralhotellet, postkort ca. 1905

Bøgh, hvis venskabsfulde Modtagelse gjorde mig mit korte Besøg i Præstøe saa kiært, havde siden den Godhed at føre mig uden for Byen paa en høi Banke, – paa Resens Tegning kaldes den Kvindebierget – hvor man overseer ei alene Byen og dens hele Omegn mod Landet til, men ogsaa Havbugten med dens omkringende Skove, og øiner i det Fjerne, ud over Halvøen Fed, det vilde Hav.

En behagelig Lystvei, beplantet med høie Træer, fører til Herregaarden Nysøe, der ligger meget skjønt og roligt midt i Skoven og nær ved Stranden, en halv Fierdingvei fra Byen. Denne Gaard

har en gammel pyntelig Have, omhegnet af nogle Rader af store, plantede Bøgetræer, som fra Veien give den et indbydende, ret ærverdigt Udseende.

Præstøe By er mærkelig ved sin ypperlige Havn, der skal være den bedste ved Siællands Kyster, Naar Kiøbenhavn undtages. Det forstaar sig at den nu kun modtager Smaaskibe, der stikke en 8 – 10 Fod; men den skal være af en saadan Beskaffenhed, at den uden alt for stor Bekostning kunde gøres brugbar for en heel Orlogsflaade.

Maatte dog engang – tænkte jeg ved at oversee denne By og dens

ligesaa heldige som skønne Beliggenhed – en lykkeligere Skiebne oprinde for vore arme, nedtrykte Smaastæder, paa hvis siunkne ruiner den flotte Axelstad med alt for stort Overmod har reist sig!

Før jeg forlod Præstøe, besaae jeg endnu Kirken, der udmærker sig ved en og anden Omstændighed i dens Bygning. Den har forud været en Klosterkirke og hørt til det nærliggende St. Antonii Kloster, hvis Aasted endnu vides, og efter Nogles Formening skal være flytte herhid fra Beltringe, hvorfor dog ingen anden hiemmel haves, end et Sagn.

Udvendigen udmærker Kirken sig derved, at dens halve Tag bestaaer af tre Udbygninger med takkede Gavle, som efter et gammelt Sagn skolle være byggede af tre Søstre, da Kirken blev udvidet. Indeni er den ligesom afdeelt i to forskellige Kirker ved Siden af hinanden, hvilket med Rimelighed tilskrives en senere Udvidelse af Kirkens Bygninger, formodentlig efter Reformationen. Hiin Afdeling på den nordre Side, som er ligefor Indgangen og nu staaer øde, menes at have været Klosterkirke, og kaldes endnu den gamle Kirke; Indgang fra Kirken

til Klosteret har været giennem en nu tilmuret Port.

En gammel Altertavle findes endnu siddende i Muren. I den egentlige Kirke, som til forskiel fra hiin kaldes den nye; findes askillige gamle Ligstene, deriblandt to, som staaer opreiste ved Siden af Alteret; den ene med latinsk Indskrift over to Sognepræster, døde 1623 og 1631; den anden med en dansk Indskrift over Sognepræsten Lauritz Klem, død 1557, og Billedet af en Præst med en Kalk i haanden.

En ældre Steen af graa Marmor uden Aarstal ligger i Sacristiet over Anders Andersen, Sjælesørger (Curator animarum) i Præstøe og Skibbinge, og som det menes den første lutherske Sognepræst her paa stedet. Han er afbildet på Stenen med en sid Kiortel og et stort Bæger i Haanden. Den ældste Ligsteen, som endnu findes, er vel den som ligger for Alteret, over en Herr Rønnow, Ridder, som døde 1411 og hans Hustru Birgitte. Denne Herre har havt et ligesaa synderligt som sieldent Fornavn; han kaldes paa Stenen: strenuus ac-nobilis vir dnus **kwirwiss** rönnow miles. – Lauritz Nielsen, død 1657 som Raadmand i Præstøe,

gav Kirken dens rigt forgyldte Altertavle, som vel er ret prægtig, men ikke indtog mig saameget som den simplere, men større og langt bedre udarbejdede Tavle i St. Mortens Kirke i Næstved.

Lige for Alteret er et smukt Orgelværk, som Hr. Kammerherre Stampe til Nysø skænkede Kirken i 1801. – Fred med dette huus! (Pax huic domui) saa lyder den ærværdige Indskrift uden paa den gamle Kirkedør, med Aarstallet 1590; og Gud har bevaret det giennem Aarhundreder, meden Byen flere Gange lagdes i Aske.

Den har vel fordem ikke været meget stor, men dog større endnu, da den har ikkun én Gade, med et Par ubetydelige Fragmenter af en anden jævnløbende.

I Resens utrykte Atlas finder jeg nævnt: Grønnegade, som er den nærværende Hovedgade; Torvegade, som er den, der nu kun har nogle faa Huse, og desuden 5 til 6 Tværgader og Stræder. Dengang (1687) var der endnu Voldsted og Levninger af St. Antonii Kloster, som laa i Torvegaden sydvest for Kirken. Til

Nysøvar alt den tid en stor Have, som paa Resens Tegning kaldes Jens Lauridzens Have. Denne Mand var Borgmester i Præstøe, købte Nysø 1673 og lod opføre Herregaarden, som den endnu staaer. Han døde 1689 og ligger i Præstøe Kirke.

Fra Præstøe gik det om Eftermiddagen rask igiennem de herlige, frugtbare Egne, som udmærke den sydlige Deel af Vordingborg Amt. Alt stod i den skønneste Grøde, uagtet en lanvarig Tørke. Mig forkom det, som Husene i disse Egne af Sydsjællandhave et mere pynteligt Udseende, end de sjællandske Bønderhuse i Almindelighed pleie at have; jeg fandt i det mindste mange, som vare kalkede, og hvis Bjælkeværk i Væggene var Sortmalet.

Jeg lagde og Mærke paa denne Vej til en kiendelig Forskel i Mundarten, der begynder at faae en vis slæbende og dertil syngende Tone, hvori den som jeg siden fandt, har Liighed med den møenske Dialekt!

Herefter fortsætter turen mod Møn og Molbech passerer på sin vej Viemose, der som han skriver får ham næsten til at fortvivle, da den er hen mod en fierdingvej lang.

bm